

Beslut

**efter kvalitetsgranskning av kommuners uppsökande
verksamhet för komvux på grundläggande nivå i
Trelleborgs kommun**

Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19–20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning av Trelleborgs kommun avseende kvaliteten i den uppsökande verksamheten för kommunal vuxenutbildning (komvux) på grundläggande nivå. Granskningens syfte är att granska kvaliteten i kommunernas uppsökande verksamhet för komvux på grundläggande nivå genom att granska i vilken utsträckning den är aktiv och motiverande för de vuxna som har behov av och rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen. Kvalitetskriterierna återfinns i bilaga 1. Skolinspektionen bedömer om verksamheten uppfyller kvalitetskriterierna i hög utsträckning, i flera delar eller i låg utsträckning. Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet anges ett eller flera utvecklingsområden. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då av huvudmannen. I bilaga 3 återfinns granskningens författningsstöd.

Beslut

I vilken utsträckning som kommunens uppsökande verksamhet är aktiv och motiverande för de vuxna som har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå

Trelleborgs kommun uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området i följande utsträckning:

Skolinspektionen bedömer att den uppsökande verksamheten **i hög utsträckning** är aktiv och motiverande för de vuxna som har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå.

Utifrån Skolinspektionens kvalitetskriterier har utredningen visat att verksamheten inom det granskade området fungerar väl.

Skolinspektionen avslutar härmed granskningen.

Skolinspektionens bedömningar

Intern samordning och samverkan med utomstående aktörer

Här har Skolinspektionen granskat om kommunen har en välfungerande samordning inom den egna organisationen, i syfte att stödja den uppsökande verksamheten. Skolinspektionen har även granskat om kommunen tar ett

tydligt ansvar genom att initiera och upprätthålla relevant samverkan med andra aktörer för att stödja den uppsökande verksamhet som kommunen bedriver.

Samordningen inom den egna organisationen

Skolinspektionens granskning visar att kommunen har en välfungerande samordning inom den egna organisationen, i syfte att stödja den uppsökande verksamheten som kommunen bedriver.

Det framgår av granskningen att kommunen prioriterar den uppsökande verksamheten och har en ändamålsenlig organisation för sitt uppsökande arbete. Vid tiden för granskningen är vuxenutbildningen i kommunen sedan några år tillbaka organiserad under arbetsmarknadsförvaltningen, från att tidigare ha hört till bildningsförvaltningen. Enligt intervjuade tjänstepersoner har den förändringen bland annat lett till förbättringar avseende det uppsökande arbetet. Det framkommer i intervju med rektorn att omorganisationen framförallt genomfördes för att vuxenutbildningen och avdelningen för arbetsmarknad arbetar mot samma målgrupp. Det framgår vidare av intervjuerna att kommunen ser värdet med den uppsökande verksamheten och att det är en fråga som hålls aktuell och levande. Kommunen har som uttalat mål att höja kommuninvånarnas utbildningsnivå och satsningar på utbildning prioriteras. Såväl rektorn som tjänstepersonerna berättar även att kommunen har inrättat en tjänst som verksamhetsutvecklare, med särskilt ansvar för att informera om och inspirera till utbildning.

Av granskningen framgår vidare att den uppsökande verksamheten utgår från de förutsättningar som råder i kommunen. Det framkommer i intervju med rektor att kommunen styr insatser, arbetsmängd och resurser kopplat till den uppsökande verksamheten utifrån behov i samhället. Kommunen undersöker hur behovet av utbildning ser ut, bland annat hos de elever som läser svenska för invandrare (sfi) och genom kontakt med näringslivet och dimensionerar utbildningen efter behovet. Enligt intervjuade tjänstepersoner är den uppsökande verksamheten väl dimensionerad utifrån kommunens storlek.

Vidare framgår det av granskningen att det finns en fungerande intern samordning avseende den uppsökande verksamheten. Av intervjuer med tjänstepersoner och med rektorn samt av skriftlig information från kommunen som Skolinspektionen tagit del av framgår att arbetsmarknadsförvaltningens olika enheter samarbetar tätt. Studie- och yrkesvägledarna på vuxenutbildningen samarbetar exempelvis med arbetsmarknadssekreterarna och medarbetare som arbetar med ekonomiskt bistånd. Rektorn uppger att närheten mellan enheterna och möjligheten att dela information bidrar till ett effektivt informationsutbyte som hjälper individerna till studier eller arbete. Intervjuade tjänstepersoner ger även ett exempel på intern samordning i och med att enheterna inom

förvaltningen samarbetar inom ramen för projektet "Yrkeskollen", där tänkbara elever får delta i utbildningar och prova på olika yrken. Av intervjuer med tjänstepersoner och med rektorn framgår att vuxenutbildningen och gymnasieskolan också samarbetar för att fånga upp tänkbara elever. Det finns även ett samarbete med andra kommunala förvaltningar, bland annat genom att vägledarna från komvux regelbundet besöker socialförvaltningens beroendeenhet för riktad information om möjlighet till studier.

Samverkan med andra aktörer

Skolinspektionens granskning visar att kommunen tar ett tydligt ansvar genom att initiera och upprätthålla relevant samverkan med andra aktörer för att stödja det uppsökande arbetet.

Av granskningen framgår att kommunen samverkar med flera andra aktörer i det uppsökande arbetet samt att kommunen är en aktiv part i den samverkan som sker. I intervjuer med rektorn och med tjänstepersonerna framkommer att kommunen bland annat samverkar med Arbetsförmedlingen, med näringslivet, olika föreningar, med regionen samt med närliggande kommuner. Samverkan med arbetsförmedlingen syftar till att tillsammans identifiera vilka kommuninvånare som är i behov av utbildning på grundläggande nivå för att stärka deras möjligheter på arbetsmarknaden. Det framgår av intervjuerna samt av insänd dokumentation att kommunen även samverkar med näringslivet, bland annat i form av det så kallade Jobbspåret där även Arbetsförmedlingen är en samverkansaktör. Jobbspåret är en kombination av utbildning och praktik som riktar sig till kommuninvånare som står långt ifrån arbetsmarknaden. Det handlar om att matcha kompetens med företagets behov och grundläggande utbildning kan vara en av pusselbitarna för att individen ska uppnå rätt kompetens. Av intervjuer med tjänstepersoner och med rektorn framgår att kommunen också samarbetar med företag vid varsel genom att vuxenutbildningen informerar anställda om tillgängliga utbildningsmöjligheter. Vidare framkommer av intervjuerna att kommunens samverkan med regionen bland annat består av att förmedla information om grundläggande utbildning till olika verksamheter där tänkbara elever befinner sig. Kommunens samverkan med olika föreningar har ett liknande fokus, det vill säga att informera om utbildningsmöjligheter och motivera till studier. Dessutom samverkar kommunen med andra kommuner för att samordna dimensioneringen av det uppsökande uppdraget.

Enligt rektorn är det övergripande syftet med den externa samverkan att höja utbildningsnivån i kommunen. Syftet återspeglas även i kommunens kommunikationsstrategi, vilket är ett formellt dokument som uppdateras var tredje månad och där det även framgår att kommunen ska arbeta med uppsökande verksamhet.

Arbetet med aktiv uppsökande verksamhet

Här har Skolinspektionen granskat om kommunen arbetar systematiskt med att ta reda på vilka kvinnor och män i kommunen som är i behov av och har rätt till utbildning på grundläggande nivå. Skolinspektionen har även granskat om kommunen systematiskt och aktivt söker upp kvinnor och män inom denna målgrupp.

Arbetet med att ta reda på vilka kvinnor och män i kommunen som är i behov av och har rätt till utbildning

Skolinspektionens granskning visar att kommunen arbetar systematiskt med att ta reda på vilka kvinnor och män i kommunen som är i behov av och som har rätt till utbildning på grundläggande nivå.

Det framgår av granskningen att kommunen har en övergripande planering för hur vuxenutbildningen och även arbetsmarknadsenheten ska arbeta uppsökande mot målgruppen. I insänd dokumentation återfinns exempelvis en aktivitetslista där bland annat insatser för intern respektive extern samverkan framgår och hur ofta dessa insatser ska genomföras. Av intervjuer med tjänstepersoner framgår att det även finns en plan för arbetet med att via sociala medier informera om och motivera till utbildning på grundläggande nivå. Planen anger vad, när och hur saker ska postas och vem som ansvarar för att göra det.

Vidare framgår det av granskningen att kommunen har ett brett fokus i sitt arbete med att ta reda på vilka tänkbara elever som är i behov av utbildning på grundläggande nivå. Det framkommer i intervjuer med tjänstepersoner och med rektorn att kommunen har identifierat flera grupper av tänkbara elever och arbetar för att ta reda på om det i dessa grupper finns individer som har behov av utbildning på grundläggande nivå. De grupper som kommunen har identifierat och som de på olika sätt informerar och motiverar är bland annat elever som läser sfi, ungdomar som inte klarar utbildning på introduktionsprogrammen, arbetssökande, personer som får ekonomiskt bistånd, långtidsarbetslösa, "nyarbetslösa", personer kopplade till kommunens beroendeenhet samt personer med missbruksproblematik och som lever som hemlösa. Av intervjuerna framgår att kommunen även identifierat grupper som är särskilt svåra att nå. Det handlar exempelvis om personer som redan har ett arbete trots att de avslutat sina studier tidigt, individer som upplever studier som något svårt och betungande, personer med psykisk ohälsa samt elever som lämnar sfi utan att ha klarat studierna.

Av granskningen framgår också att kommunens arbete med att ta reda på vilka kvinnor och män i kommunen som är i behov av utbildning på grundläggande nivå är återkommande under året. Rektorn uppger i intervju att kommunen ser över statistik var tionde vecka samt att de utifrån den samlade statistiken genomför

målgruppsanalyser i samband med översynen. Rektorn uppger vidare att vuxenutbildningens handläggare har kontakt med arbetsmarknadssekreterare flera gånger i veckan samt att dialog med två av grannkommunerna sker regelbundet. Rektorerna i de tre kommunerna träffas en till två gånger per termin för att diskutera bland annat den uppsökande verksamheten och hur den ska dimensioneras utifrån målgruppen.

Uppsökandet av kvinnor och män i kommunen som är i behov av och har rätt till utbildning

Skolinspektionens granskning visar att kommunen systematiskt och aktivt söker upp kvinnor och män i kommunen som är i behov av och har rätt till utbildning på grundläggande nivå.

Det framgår av granskningen att kommunen arbetar på olika sätt för att nå ut till invånarna i syfte att informera om och motivera till utbildning. Kommunen gör ansträngningar för att nå både män och kvinnor. Av intervjuer med tjänstepersoner framgår exempelvis att vuxenutbildningen lämnar information om utbildning på barnavårdscentraler för att nå föräldralediga och då företrädesvis kvinnor. Vuxenutbildningen erbjuder även orienteringskurser till olika föreningar, bland annat islamiska föreningen, vilket delvis syftar till att nå män. Kurserna har till exempel handlat om samhällsorientering.

Av granskningen framgår också att kommunens uppsökande verksamhet är aktiv och består av olika metoder. Det framkommer i intervjuer med tjänstepersoner att arbetsmarknadsförvaltningen exempelvis använder sig av sociala medier och digitala skärmar i stadsmiljö samt informationsplanscher i de egna lokalerna för att nå ut med information om utbildning på grundläggande nivå. Av intervjuer med tjänstepersoner och av insänd information framgår att studie- och yrkesvägledare flera gånger per termin deltar vid utbildnings-, jobb- och näringslivsmässor som arbetsmarknadsförvaltningen anordnar för att nå medborgare med behov av exempelvis utbildning på grundläggande nivå. Vuxenutbildningen deltar även i jobbmässor som Arbetsförmedlingen anordnar. Varannan respektive var sjätte vecka går riktad information ut till individer som uppbär ekonomiskt bistånd samt till personer kopplade till socialförvaltningens beroendeenhet. Av intervju med rektorn framgår även att vuxenutbildningen har regelbunden kontakt med verksamheten "Bosättning", som arbetar med drogmissbrukare och hemlösa personer. Enligt rektorn besöker vuxenutbildningens vägledare verksamheten var sjätte vecka för att informera om och motivera till utbildning på grundläggande nivå. Studie- och yrkesvägledarna ger regelbundet information och vägledning om möjligheterna till utbildning på grundläggande nivå till gymnasieungdomar och elever på sfi. Det framgår också av intervjuer och av insänd dokumentation att kommunen i samarbete med aktuellt företag ger riktad information till anställda som riskerar uppsägning vid varsel.

Arbetet för att informera och skapa motivation till studier

Här har Skolinspektionen granskat om kommunen tar reda på målgruppens behov av och önskemål om studier för att utifrån denna kunskap kunna informera om olika möjligheter till utbildning. Skolinspektionen har även granskat kommunens arbete med att skapa motivation till studier bland tänkbara elever.

Kommunens kartläggning av målgruppens behov för att kunna motivera tänkbara elever

Granskningen visar att kommunen arbetar för att ta reda på tänkbara elevers behov och önskemål för att delta i studier och att de utifrån denna kunskap informerar om olika möjligheter till utbildning och försöker skapa motivation för studier.

Det framgår av granskningen att handläggarna på arbetsmarknadsförvaltningen och studie- och yrkesvägledarna inom ramen för motiverande samtal tar reda på de tänkbara elevernas behov och önskemål samt informerar och motiverar dem till studier. Rektorn och tjänstepersonerna uppger att ett viktigt syfte med vägledningssamtalen är att ge de tänkbara eleverna en tydlig bild av vad det innebär att studera samt hur de kan gå tillväga för att börja. Studie- och yrkesvägledarna uppger att många tänkbara elever är ovana vid skola och känner oro, vilket gör det viktigt att lyssna och möta eleverna där de befinner sig. Vidare framgår det av intervjuerna att vägledarna ofta identifierar bristande motivation hos elever och då använder motiverande samtal för att stärka dem. Av intervjuer med tjänstepersoner framgår också att en stor del av vägledarnas motivationsarbete handlar om att genom information lyfta fram att utbildningen är flexibel, går snabbt samt ökar individens möjlighet att få ett arbete. Vuxenutbildningen anordnar också studiebesök för tänkbara elever som är intresserade av att börja studera på grundläggande nivå. Kommunen gör också uppföljningar genom att besöka arbetsplatser där tidigare elever arbetar och delar information på sociala medier för att inspirera och motivera tänkbara elever att påbörja studier.

Av granskningen framgår vidare att kommunen utformar och tillgängliggör informationen på ett sådant sätt att hela målgruppen ska kunna ta till sig den. I intervju med tjänstepersoner framkommer att kommunen ger såväl muntlig som skriftlig information, både i analog och digital form. Exempel på digital information är korta inspirationsfilmer på sociala medier.

Verksamhetsutvecklaren, som har ett särskilt ansvar för information, uppger i intervju att informationen utformas för att vara kort, koncis, lättillgänglig,

motiverande och inspirerande. Informationen ska också tydligt visa hur och var intresserade kan ta reda på mer information.

Det framgår av granskningen att kommunen i arbetet med att informera och motivera delvis tar hänsyn till vilken roll kön kan spela. Av intervjuer med tjänstepersoner framkommer att jämställdhetsperspektivet exempelvis beaktas i annonsering där bilder representerar både män och kvinnor samt även olika kulturer. Av insänd information framgår att mäns och kvinnors olika förutsättningar är ett perspektiv som finns med i dialogen med tänkbara elever.

Personliga möten med tänkbara elever

Granskningen visar att kommunens arbete för att motivera kvinnor och män som är i behov av utbildning på grundläggande nivå präglas av personliga möten.

Av granskningen framgår att de som arbetar med uppsökande verksamhet i kommunen ser värdet av personliga möten. I intervjuer med såväl elever som tjänstepersoner och ansvarig rektor framkommer att de som arbetar uppsökande i kommunen i stor omfattning genomför möten med tänkbara elever. Det handlar om enskilda möten för kartläggnings- och vägledningssamtal samt de samtal kommunen har med tänkbara elever vid exempelvis arbetsmarknadsmässor. Studie- och yrkesvägledarna uttrycker att det är viktigt att ge de tänkbara elever de möter en positiv bild av studier. En av de intervjuade eleverna berättar att informationen från kommunen påverkat eleven jättemycket i positiv riktning och att samtalen var motiverande.

Information om ekonomiskt stöd och andra praktiska villkor vid studier

Skolinspektionens granskning visar att kommunen informerar särskilt om ekonomiskt stöd vid studier samt därutöver om andra praktiska villkor som är viktiga för att individen ska motiveras att delta i studier.

Av granskningen framgår att tänkbara elever i ett tidigt skede, både muntligt och skriftligt får information om ekonomiskt studiestöd samt att utbildningen är kostnadsfri. Enligt intervjuade tjänstepersoner får tänkbara elever information om lagstadgad rätt till tjänstledighet, möjlighet till barnomsorg samt om utbildningens flexibilitet på individbasis. Rektorn uppger att kommunen ger information om att utbildningen är flexibel även via kommunens hemsida och via sociala medier. Det framgår även av insänd dokumentation att tänkbara elever på kommunens hemsida kan läsa om vilka praktiska villkor som gäller för grundläggande vuxenutbildning, samt vilka stöd som erbjuds. Alla fyra intervjuade elever uppger att de i ett tidigt skede fått information om ekonomiskt studiestöd, att utbildningen är kostnadsfri samt information om möjligheten till flexibilitet i utbildningen.

På Skolinspektionens vägnar

X Marcus Rönnegard

Beslutsfattare

Signerat av: Marcus Rönnegard

X Britta Seeger

Föredragande

Signerat av: Britta Seeger

I handläggningen av ärendet har även utredarna Robert Kihlberg och Robert Östberg medverkat.

Bilaga 1: Granskningens utgångspunkter

Granskningens syfte

Granskningens syfte är att granska kvaliteten i kommunernas uppsökande verksamhet för komvux på grundläggande nivå genom att granska i vilken utsträckning den är aktiv och motiverande för de vuxna som har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. Inom granskat område bedöms om verksamheten uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar men utvecklingsområden finns eller i låg utsträckning.

Frågeställning

I vilken utsträckning är kommunernas uppsökande verksamhet aktiv och motiverande för de vuxna som har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå?

Kvalitetskriterier:

- Intern samordning och samverkan med utomstående aktörer
- Arbetet med aktiv uppsökande verksamhet
- Arbete för att informera och skapa motivation till studier

Bilaga 2: Granskningens genomförande

Bakgrundsuppgifter

Skolinspektionen besökte Trelleborgs kommun den 22 oktober 2025. Intervju med rektor genomfördes via länk den 23 oktober. Besöket och samtliga intervjuer genomfördes av utredarna Robert Kihlberg och Britta Seeger.

Underlag för bedömning

Underlaget i detta beslut utgörs av:

- Fyra enskilda intervjuer med fyra elever som studerar på grundläggande nivå
- En intervju med fyra tjänstepersoner som arbetar operativt med den uppsökande verksamheten för komvux på grundläggande nivå
- En intervju med ansvarig chef för den uppsökande verksamheten för komvux på grundläggande nivå
- Dokument som Skolinspektionen begärt in från kommunen

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för faktakontroll.

De samlade iakttagelserna från alla verksamheter som har ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande rapport. Rapporten är planerad att publiceras våren 2026.

Bilaga 3: Författningsstöd

Skolinspektionens uppdrag

Skolinspektionens granskning ska avse den granskade verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer.¹

Kommunernas skyldighet att bedriva uppsökande verksamhet för komvux på grundläggande nivå

Kommunerna ska tillhandahålla kommunal vuxenutbildning på bland annat grundläggande nivå.² Utbildning på grundläggande nivå syftar till att ge vuxna sådana kunskaper som de behöver för att delta i samhälls- och arbetslivet och att möjliggöra fortsatta studier.³

Det är hemkommunen⁴ som ansvarar för att vuxna från och med 1 juli det år personen fyller 20 år som saknar sådana kunskaper som normalt uppnås i grundskolan och som har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildning på grundläggande nivå inom komvux, också får delta i sådan utbildning.⁵ Behörig att tas emot till kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå är även den som är yngre än 20 år, om det med hänsyn till den sökandes personliga förhållanden finns särskilda skäl.⁶ Kommunerna kan anordna utbildningen i egen regi eller i samverkan med andra utbildningsanordnare, organisationer och myndigheter.⁷ Den som har rätt att delta i utbildningen i fråga har rätt att delta i den även om den tillhandahålls i en annan kommun än hemkommunen.⁸

Hemkommunen har enligt skollagen en skyldighet att bedriva uppsökande verksamhet vad gäller personer som behöver grundläggande vuxenutbildning. Varje hemkommun ska aktivt verka för att rekrytera och nå de vuxna i kommunen som har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå och för att motivera dem

¹ 26 kap. 20 § skollagen (2010:800).

² 20 kap. 3 § skollagen (2010:800).

³ 20 kap. 4 § första stycket skollagen.

⁴ Med hemkommun avses enligt definitionen i 29 kap. 6 § skollagen den kommun som en person är folkbokförd i. För den som är bosatt i landet utan att vara folkbokförd här avses med hemkommun den kommun som han eller hon stadigvarande vistas i eller, om han eller hon saknar stadigvarande vistelseort, den kommun som han eller hon för tillfället uppehåller sig i. Detsamma gäller den som har skyddad folkbokföring enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481).

⁵ 20 kap. 10 första stycket och 11 §§ skollagen.

⁶ 3 kap. 2 § förordning (2011:1108) om vuxenutbildning.

⁷ Prop. 1990/91:85, s. 120.

⁸ 20 kap. 11b § skollagen.

att delta i sådan utbildning. Begreppet "aktivt" finns i bestämmelsen om kommuners uppsökande verksamhet för att betona kommunernas ansvar för att de som tillhör målgruppen för utbildningen också tar del av sådan utbildning.⁹ Att aktivt verka kan enligt förarbetena till bestämmelsen handla om att genom stimulansåtgärder av olika slag såsom aktiva insatser och rekrytering på olika sätt verka för att vuxna inom målgruppen informeras och motiveras till utbildningen.

Detta förutsätter att kommunen tar reda på invånarnas behov och önskemål så att utbildningen kan anordnas på ett sätt som svarar mot dessa. För att kunna erbjuda en efterfrågestyrd utbildning har kommunerna utvecklat olika tillvägagångssätt i syfte att som en av flera grunder vid planering av kursutbud fånga upp de studerandes utbildningsönskemål. Det kan också handla om att studerande ges möjlighet att samtidigt studera både på grundläggande och på gymnasial nivå. Kommunen bör därtill se till att de studerande får information om praktiska villkor för att genomgå utbildning, till exempel i form av rätt till ledighet, studiestöd etcetera.¹⁰

Av förarbetena framgår att människor har olika förutsättningar för lärandet på grund av tidigare skolgång, arbets- och livserfarenheter. Dessa skilda förutsättningar påverkar människors önskemål och deras självupplevda behov av lärande. Samhället har ett speciellt ansvar för att stödja de personer som inte tar egna initiativ för att möta de ökande kraven på kunskaper. Allas behov av lärande skall kunna tillgodoses oberoende av till exempel utbildningsbakgrund, kön eller etnisk tillhörighet. Individuella olikheter ställer krav på en ökad flexibilitet när det gäller att möta människor i den uppsökande verksamheten, i vägledningssituationer och i utbildningens anordnande. Men det ställer också krav på en ökad lokal samverkan mellan aktörer i form av utbildningsanordnare, arbetsförmedling, fackliga organisationer och socialtjänst. I kommunens strategi för att möta vuxnas behov av utbildning och lärande bör ingå en övergripande plan för verksamheten utifrån lokala förutsättningar.¹¹

Inom målgruppen som har rätt till utbildning inom komvux på grundläggande nivå kan det också finnas individer som har lägre motivation till att utbilda sig. Information om och marknadsföring av olika utbildningsvägar måste då kompletteras med andra åtgärder. En sådan åtgärd är uppsökande verksamhet för att i det personliga mötet informera om olika möjligheter till utbildning och skapa motivation till studier och det krävs tid och är omfattande att bedriva ett sådant motivationsskapande arbete. Det är av vikt att kommunen tar tillvara alla samverkansmöjligheter till uppsökande och motivationsskapande verksamhet. Det kan till exempel handla om förebilder från arbetsplatsen, föreningslivet och

⁹ 20 kap. 10 § andra stycket skollagen, prop. 2009/10:165, s. 845.

¹⁰ Prop. 2000/01:72, s. 11,42, prop. 1990/91:85, s. 120, 152.

¹¹ Prop. 2000/01:72, s. 41.

fackliga organisationer eller deltagande i orienteringskurser arrangerade av bland annat studieförbund.¹²

En annan viktig del i hemkommunens motiverande arbete är att tillgodose en utbildning som är tillgänglig utifrån den enskilde individens önskemål och behov. Det är inte alltid möjligt eller önskvärt för en person att följa en utbildning som löper i en viss takt, som är förlagd till en viss ort eller studielokal och som pågår ett visst antal timmar i veckan.¹³ Av läroplanen för vuxenutbildningen framgår att vuxenutbildningen ska stödja de elever som under sin studietid har behov av att kombinera utbildning och arbete. Flexibilitet ska alltid eftersträvas när det gäller utbildningen och det kan handla om plats för utbildningens genomförande, tid, studietakt, studieform och sätt att lära.¹⁴

Individens möjligheter till studier beror inte enbart på en välutbyggd tillgänglighet till utbildning. Individen har även behov av ekonomiskt stöd under sin studietid. Detta stöd har stor betydelse för rekrytering av studerande. För vissa grupper är ett förmånligt studiestöd en nödvändighet för att ta beslut om att investera i sitt eget lärande. Många människor drar sig för att ta lån för sina studier. För att dessa skall ta steget in i utbildning krävs ett snabbt beslut om hur deras privatekonomiska situation kan lösas. Detta gäller framför allt de som startar med en kort utbildningsbakgrund. Det blir därför nödvändigt att beslutet om stöd fattas så nära individen som möjligt.¹⁵

För att nå vuxengrupper med information om utbildning och bistå dem i utbildningsvalen är studie- och yrkesvägledning en viktig åtgärd. Inom ramen för den allmänna skyldigheten hemkommunen har att informera om vuxenutbildningen inryms att se till att studie- och yrkesvägledningen inom komvux fungerar väl. Det handlar bland annat om att en fungerande studie- och yrkesvägledning för målgruppen kan medverka till att felval och studieavbrott undviks och att resurserna används effektivare.¹⁶ Vägledning är viktigt inför studiestarten, under studietiden och i samband med studiernas slutförande med utgångspunkt i individens behov och studiemål.¹⁷ Den faktiska kunskap en individ besitter måste lyftas fram och tas till vara i varje vägledningssituation. Ett

¹² Prop. 2000/01:72, s. 42.

¹³ Prop. 2000/01:72, s. 45.

¹⁴ Läroplan för vuxenutbildningen (Lvux12), 1 Vuxenutbildningens uppdrag och värdegrund, En likvärdig utbildning.

¹⁵ Prop. 2000/01:72, s. 47.

¹⁶ Prop. 1990/91:85, s. 152.

¹⁷ Prop. 2000/01:72, s. 42–43

instrument för detta är validering av en individs praktiska och teoretiska kunskaper och kompetenser i syfte att hitta rätt utbildning.¹⁸

Av Skolverkets allmänna råd om studie- och yrkesvägledning framgår att studie- och yrkesvägledningen inom komvux måste ha en beredskap och en planering för att fånga upp de till de personer som ännu inte är elever i utbildningen. Det handlar om att erbjuda vägledning för personer som planerar att börja studera, men också om kommunens ansvar att aktivt söka upp och motivera dem som saknar utbildning.¹⁹

Vidare framgår av de allmänna råden att ungdomar och vuxna som saknar en slutförd utbildning och befinner sig utanför gymnasieskolan och vuxenutbildningen ofta står inför en svår situation på arbetsmarknaden och riskerar att hamna i utanförskap. Därför är det av stor vikt att dessa ungdomar och vuxna söks upp och erbjuds ett utbildningsalternativ enligt sina önskemål och förutsättningar. Studie- och yrkesvägledningen har en dubbel funktion inom vuxenutbildningen, dels att vägleda personer som redan befinner sig i studier, dels att vägleda presumtiva deltagare. Elever och presumtiva elever till de tre skolformerna inom vuxenutbildningen har varierande grad av studievana, skilda livssituationer och olika förutsättningar för studier. Därför behöver informationen om den vuxnes möjligheter utformas och tillgängliggöras, så att varje individ kan hitta och ta till sig informationen. Till exempel har en stor del av vuxenutbildningens målgrupp svenska som sitt andraspråk med varierande kunskaper i svenska och mycket varierande erfarenheter av utbildning. Kommunen behöver ha kunskaper om vuxenutbildningens målgrupper och vilka informationskanaler de använder för att inhämta information. Informationen behöver ge en tydlig bild av den studie- och yrkesvägledning som erbjuds så att individen vet vad han eller hon kan förvänta sig av den. Nyanlända elever behöver, oavsett skolform, få information om utbildningssystemet, sina möjligheter till studier och arbetsmarknadens kompetenskrav. För att säkerställa att alla kan ta till sig informationen kan den behöva anpassas.²⁰

Av läroplanen för vuxenutbildningen framgår att vägledningsinsatser för elever och presumtiva elever fyller en viktig funktion. Av den anledningen ska enligt

¹⁸ Enligt 2 kap. 8 § förordning (2011:1108) om vuxenutbildning får validering få ske inom ramen för alla kurser och nivåer i ämnen och ska utgå från elevens förutsättningar och behov. En elev som har genomgått validering för en del av en kurs eller nivå i ett ämne behöver inte delta i undervisningen när det gäller den delen av kursen eller nivån, prop. 2000/01:72 s. 43.

¹⁹ Skolverkets Allmänna råd med kommentarer, Arbete med studie- och yrkesvägledning (2013), SKOLFS 2013:180, s. 16.

²⁰ Skolverkets allmänna råd med kommentarer, Arbete med studie- och yrkesvägledning, s. 32.

skollagen elever i vuxenutbildningen ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning kan tillgodoses.²¹

Av läroplanen framgår vidare att vuxenutbildningens målgrupp är heterogen och eleverna är individer med mycket olika förutsättningar. Även elevernas mål med utbildningen kan variera kraftigt. Utbildningen måste därför anpassas utifrån individens behov och förutsättningar och den kan variera både till längd och till innehåll. Vuxenutbildningen ska alltid möta varje elev utifrån elevens behov och förutsättningar.²²

Kommunalförbund kan ta över ansvaret för vuxenutbildning från kommunerna

Av bestämmelser i kommunallagen framgår att kommuner och regioner får bilda kommunalförbund och lämna över skötseln av kommunala angelägenheter till sådana förbund.²³ Ett kommunalförbund bildas på så sätt att medlemmarna genom beslut i fullmäktige antar en förbundsordning. Ett kommunalförbund är en offentligrättslig juridisk person som är fristående i förhållande till sina medlemskommuner och som kan förvärva rättigheter och skyldigheter.²⁴

När ett kommunalförbund har hand om en angelägenhet som det finns bestämmelser om i en särskild författning, ska den författningens bestämmelser om kommuner eller regioner tillämpas för förbundet.²⁵ Om en specialreglerad kommunal angelägenhet blir överförd till ett kommunalförbund medför det att specialregleringen då gäller för kommunalförbundet i stället för kommunen.²⁶

Hemkommunens ansvar enligt 20 kap. 10 § skollagen att bedriva uppsökande verksamhet vad gäller personer som behöver grundläggande vuxenutbildning är en sådan specialreglerad kommunal angelägenhet som kan överföras till ett kommunalförbund.

²¹ Lvux12, 1. Vuxenutbildningens uppdrag och värdegrund, Rättigheter och skyldigheter.

²² Lvux 12, 1. Vuxenutbildningens uppdrag och värdegrund, Vuxenutbildningens uppdrag.

²³ 3 kap. 8 § kommunallagen (2017:725).

²⁴ Prop. 2016/17:171, s. 399.

²⁵ 9 kap. 2 § andra stycket kommunallagen.

²⁶ Prop. 2016/17:171, s. 400.